

prej potače in da onega, kdor urno in ukretno naprej hiti, seboj vzeme, tedaj tudi nas vtegne seboj vzeti, če smo previdni, kdor pa se mu okorno nasproti postavi, tega pa neusmiljeno zdrobi. To smemo upati, žeteli pa si smemo še več, ali se nam pa želja izpolni, kdo ve?

Srečno, srečno, srečno novo leto Bog daj!

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

Vvod.

1. Namen narodnega gospodarstva je kazati pote in pripomočke, po katerih človek, družba, narod ali država se vspremožiti, t. j. premoženje za prijetno in dobro življenje si pridobivati more.

2. Vsak človek je svoje sreče kovač ali gospodar; kakor z darovi, katere mu je Bog dal gospodarji, tako tudi izbaja. Pa človek ne živi samež, temoč v družbi: ud je obiteli ali hiši, srenji, deželi, narodu, državi: truditi se tedaj mora gospodariti za družbo kakor za se.

3. Vsaka družba se ravna po svojih udih: so ti dobri, je dobra, so ti slabi, je slaba; trpi premoženje družbino, trpi tudi vsak družbenik. Prva skrb nam tedaj mora biti, da smo sami dobri udje, in kedar to, moramo tudi paziti da so enako drugi; ker en slab in zaničen ud stori družbi več škode, kakor dva dobra koristi. Neveljavnike treba je učiti in spomenjati, kako jim sila pametno ravnati in ako tega ne storijo, odstraniti jih.

4. Dobro stanje v družbi vzdržuje se tako dolgo, dokler je še razmera dobrih udov veljavna; brž ko hira, je dokaz, da so zaničnejši nadvladali in v tem stanju treba veljavnikom vse svoje moči napeti, da sebe in družbo iz propada otmejo, da ne propadajo. Tako se ravna v vsaki hiši, v vsaki srenji, v vsaki deželi, državi, v vsakem narodu, te so družbe manjše in večje, katerih smo neposredni in posredni udji.

5. Gospodariti tedaj moramo, a s čim? z darovi, katere nam je Bog dal. K temu nam je pa dvoje potrebno, prvo: poznovati darove naše, in drugo: kako z njimi ravnati, da si po teh premoženje, prijetno življenje pripravljamo.

6. Darovi potrebni za dobro življenje so dvojni: takšni, ki imajo vsebno veljavo in takšni, katerim je veljava zamenljiva. Prvi nahajajo se povsodi brez človeške priprave, kakor n. p. zrak, voda, svetloba. Drugi so zmožni človeku le te koristiti, kedar si jih je po svojem delu in trudu za to veljavne pripravil, v veljavne zamenil, tako same po sebi, kakor da jih za druge zamenjivati more, kateri so se z enakim delom in trudom pripravili.

7. Naše delo in naš trud je tedaj naše premoženje in bogatstvo, kolikor dobrega dela se na katero stvar potroši, toliko je vredna. Moj sosed dela vile, a jaz grablje; treba nama, treba mi jih je zamenjivati za druge stvari, katerih si sam ne pripravljaj. Ravno tako pa se godi peku, mesarju in vsakemu drugemu človeku; odtod toliko vsakdanjega zamenjavanja.

8. Kakor vsak človek le svoj posel opravlja, da ga dobro svršuje, tako je tudi treba pogosto, da en in isti izdelek mnogo ljudi izdeluje. N. p. na enem noža dela mnogo delavcev, in tako je z majhno iglico ali šivanko, po prej ko je za rabo gotova. Za dober vspch se mora delo primerno med delavce razdelivati, in to imenujemo v narodnem gospodarstvu razdelivanje.

9. Potem ko so se iz robe ali kapitala izdelki pripravili, za potrebe primerne zamenili, jim je za duja doloka poraba, ktera pa more biti različna, kakor so različne naše potrebe, za katere jih rabimo.

10. Celi predmet narodnega gospodarstva, o katerem tukaj govoriti in razmišljavati hočemo, razdelimo v štiri glavnice dele. Del I. Izdelavanje; del II. Zamenjavanje; del III. Razdelivanje; del IV. Poraba.

Pod Lipo.

Podučitni in vgodni pogovori.

(Velika soba v Ljubomirjevi hiši, pri jedni steni velika omara z knjigami, na drugih stenah lepe slike glasovitih slovanskih močev, zemljovidi itd.; na sredini sobe velika miza pri nji Ljubomir in mnogi kmetje. Semenکو vstopi vsi ustanejo.)

Ljubomir: Dobro došli g. župan že sem mislil, da vas ne bo. (mu poda roko.)

Semenکو: (nekoliko jezljivo). Hvala lepa, ne bi bilo čuda, če ne bil došel.

Ljubomir: Ne zameriti g. Semenکو, ali meni se zdi, da vam je danes spet nekaj žolč zmešalo?

Semenکو: Prav imate g. učitelj in to ni malo. Od treh tednov sem, skoraj ni več obstati in če bo to še dolgo trajalo, te naj sam čak župani.

Debelko: Kaj pa te je, povejte, povejte g. župan!

Semenکو: Kaj je? me pitate? Že tri tedne me vsak dan nadlegujejo žene iz cele srenje in hočejo vedeti, ali je res, da se bo neki novi civilitični zakon (kakor one pravijo, — vpeljal, po katerem se mož lahko loči od žene kedar se hoče in si vzeme spet drugo itd.? — Malo prej jih je bilo spet pet pri meni, in skorej se jih ne bi bil mogel znebiti.

Ljubomir: No pa kako ste je vendar potolažili?

Semenکو: Rekel sem jim, da je sicer državni zbor novo postava zastran civilnega zakona napravil, ktera je že tudi poslana v gosposko zbornico, tamo še vendar dozdej ni odobrena, in še je prašanje ali se bo odobrila ali ne in po tem, ali še jo cesar potrdi. — Pa le mirno potpitem, upamo, da se bode cela ta reč še na boljše obrnola kakor marsikdo misli. S tem so bile zadovoljne in so odšle. Bojim se vendar, da me bode ktera v kratkem spet napadla.

Ljubomir: Dobro ste jim odgovorili. Ljudje res mnogokrat vse drugače vidijo in sodijo, kakor je stvar v resnici, temu pa je vzrok ta, ker še ljudje zadosti niso podučeni, upamo vendar trdno, da bo to prihodnjic vse drugače, ker zdaj imamo postavbo, po kateri se slobodno napravijo vsikder društva, upam, da se bodo društva osnovala v vsaki srenji, in da se bodo v teh ljudje podučevali o vseh potrebnih stvarih posebno pa tudi o političnih zadevah.

Semenکو: Veste g. učitelj, kaj mi je pred kratkim Žalec, rekel, ko sem nekim kmetom razlagal, da so nam društva zlo potrebna? „Mi lahko v krčmi skupej dojdemo, kaj nam treba drugega društva.“

Ljubomir: Na to bi ga morali taki zavrnoti in mu reči: V krčmah se samo dobri ljudje ogovarjajo, v dobrih družtvih pa nevedni podučujejo in dobri pogovarjajo.

Semenکو: Zvun tega še je pri tem tudi neka druga optika.

Ljubomir: No ktera?

Semenکو: Ko sem pred kratkim bil pri okrajnem uradu, sem tam govoril z uradnikom, ki me je med ostalimi tudi pital, če sem že kaj čulo novi postavi zborovanja? — Da! mu rečem, bral sem jo v „Novicah“ in v „Slov. Gospodarju.“ — „Bo nam spet mnogo pisarenja delala, reče, „Imamo že tako mnogo postav, zdaj pa bodo došli zbori, skupščine, društva itd. Ali bodo morebiti Ribjičanje tudi kako društvo osnovali?“ me opta. — Jaz mignem z ramami. — Na to mi je zaupljivo rekel: „Semenکو, Vi ste že šest let župan, vi dobro poznate razmere in veste dobro, da se z ljudmi naj laže gospodariti, če taki ostanejo kakoršni so, podučene kmetje naj sam vrag vlada. Če kmet menje ve tim ljubši mi je. Če bi jaz bil minister, bi napravil postavbo, da bi nevedni in bedasti kmetje samo pol dače plačevali. Zatoraj Vam svetujem, ne govorite mnogo o ti postavi, počasi bo spet zaspala. Ne bo tako dolgo več trajalo in dojde spet vse na staro.“ — Ne bi bilo po noren, mu na to rečem, te bi mi spet izgubili nove velike dače in bi malo plačevali. — „Kur se tiče dač“ — mi spet reče se bodo težko do starih znižale, ker država ima mnogo dolgov in mora plačevati obresti in zatoraj je potrebovala nove dače.

Ljubomir: Uradnik je pameten. Vse bi naj šlo na staro, samo dače bi naj ostale.

Semenکو: Kaj mislite, da ima on prav?

Ljubomir: Mislim, da se takrat naši uradniki zlo motijo, ker celo ne mislijo na to, da je Ogerska že celo za se in v tem napreduje, in če hočemo, da dva konja jeden voz vlečeta, morata jednako korakati in ne sme se jeden zadržavati. Da bodo uradnike, vse mogoče strune napenjale, da se ne bi društva snovala, se je lahko naprej videlo. Če vendar še imajo kmetje nekoliko pameti, se ne bodo dali odvrtoti. — Če pa tudi celo do dna, pogledamo, so posebno politična društva z dačo ali z možno zlo zvezana.

Vsi: Kako to?

Ljubomir: Ta je celo prosta in jasna. Politična društva podučujejo ljudstvo, podučeno ljudstvo, pa si izvoli take za-